

AVRASYACILIK TARTIŖMALARI

ULUSLARARASI HOCA AHMET YESEVİ
TÜRK - KAZAK ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Avrasyacılık Tartışmaları

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk - Kazak Üniversitesi Örneği

Recep Cengiz¹

ÖZET

Rusya'nın hem Avrasya bölgesine hâkim olmak hem de dünya politikalarında lider aktörlerden biri olmak amacıyla geliştirdiği Avrasyacılık tartışmaları, analitik olarak klasik ve modern olarak değerlendirilebilir. Klasik ve modern bağlamda sistematize edilen bu iki bakış açısı arasında Coğrafi boyut, Batı'yı algılama ve Jeopolitik bağlam olmak üzere üç temel farklı değerlendirmeden söz edilebilir. Kavram, dini, iktisadi, siyasal, hukuki, asker vb. açılardan çok yönlü sosyolojik olarak değerlendirmesi gereken bir kavramdır. Bu bağlamda Kazakistan'ın önemseydiğini düşündüğümüz söz konusu ideolojik bir içerikte taşıyan 'Avrasya tartışmalarının' Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde nasıl algılandığı ve tanımlandığı bilinmesi gereken bir husus olmaktadır.

Çalışma; kuramsal çerçeve ve bulguların yorumlanmasından oluşturulacaktır.

Araştırma; anket tekniğinden yararlanılarak elde edilen bulguların konuya ilişkin teorik bilgilerle birleştirilmesine ve karşılaştırılmasına dayanan yorumlamalardan oluşturulacaktır.

Anahtar kelimeler: Avrasyacılık, Kazakistan, Rusya, Algı, Jeopolitik, coğrafi yapı

ABSTRACT

Debates on Eurasianism

Example of Hoca Ahmet Yesevi Turkish - Kazakh University of International

The Eurasianism discussions that Russia not only to dominate the Eurasian region but also the leading actor in world politics has developed analytically is considered as classic and modern.

Doç. Dr. Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi sosyal Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, e. Mail: sosyoloji1983@hotmail.com

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

In the context of classical and modern systematized the geographical dimension of these two perspectives, the West, including the detection and geo-political context, there are three main different assessment. The concept of religious, economic, political, legal, military and so on. In sociology, the evaluation should be multi-faceted aspects of a concept. The concept of religious, economic, political, legal, military and so on. olarakda sociology of pain assessment should be multi-faceted concept. The concept of religious, economic, political, legal, military, and so on. In sociology, the evaluation should be multi-faceted aspects of a concept.

The study; theoretical framework, and the interpretation of the findings will be created.

Research; The findings of the survey by the technique combined with theoretical knowledge on the subject and based on the comparison of the interpretation will be created.

Key words: Eurasianism, Kazakhstan, Russia. Perception, geopolitical, geographical structure

Giriş

Herhangi bir devletlerin hem iç hem de dış politikalarını etkileyen faktörlerden birisi, toplumun görece ortak olduğunu kabul ettiği inanç, tarih ve coğrafya gibi unsurlardan oluşan ulusal kimlik anlayışı olabilmektedir. Bu çerçevede genel anlamda dünya imparatorluklarının hepsini özelde ise Rus İmparatorluğunun oluşumunu ve dağılmasını buna örnek gösterebiliriz. Bu bağlamda Avrasyacılık fikrinin de Rus İmparatorluğunda sosyal çözümlenin ortaya çıkardığı gerilimi ortadan kaldırmak ve bütünlüğü yeniden tesis etmek için geliştirilen felsefi bir yaklaşım olarak görmek mümkündür.

Avrasyacılık düşüncesinin ortaya çıkışı üzerinde tam bir uzlaşma olmasa da en genel yaklaşımla bu düşüncenin 1920’de Rus aydın Trubetskoy’un Sofya’da, Batıcılığı eleştiren “Avrupa ve İnsanlık” adlı kitabı ile başladığını söyleyebiliriz. Başlangıçta Klasik Avrasyacılık şeklinde ortaya çıkan bu düşünce soğuk savaşın bitmesiyle Yeni Avrasyacılık şeklinde kendini göstermiştir.² Avrasyacılık, Dugin ile ortaya çıkan bir görüş olmadığı halde sanki onun tarafından oluşturulmuş gibi algılsa da Avrasyacılığın, Rusya’nın 1990 yılları şartlarında kazandığı önem açısından çok daha farklıdır.

²Fuad Hilalov, “Yeni Avrasyacılık ve Rusya”, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II e-kitap.-
<http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1427/file/fuadhilalov.pdf>. 462 (E.T. 30.12.2012).

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Zira 1991’de SSCB’nin dağılmasından sonra ABD’nin tek güç olarak kalması, Rusya’nın nüfuz bölgesindeki ülkelerin NATO üyesi olması, önemli ekonomik kaynakların ABD sermayedarlarının kontrolüne girmesi, Rusya’yı yok olma sürecine getirmiştir. Bu bağlamda Avrasyacılığı yok olma sürecinden var olma sürecine evrilen Rusya’nın bir kurtuluş reçetesi olarak yorumlayabiliriz.³

Avrasyacılık, merkeze Rusya’nın yerleştirildiği, batı merkezli düşünce karşısında, coğrafi, felsefi, tarihsel ve kuramsal yaklaşımıyla özgün bir karakter taşımaktadır. Jeopolitik açıdan ele alındığında, Avrasyacılığın, tek kutuplu “yeni dünya düzeni” karşısında bir muhalefet hareketi olduğu söylenebilir. Dünyanın egemen gücü olan ABD’nin tek kutuplu yeni dünya düzeni ve küreselleşme süreci karşısında, Avrasyacılık çok kutuplu bir dünya seçeneği önermektedir.

Avrasyacılık düşüncesi Avrupalılara ve Çinlilere karşı Rus ve Türk halklarının beraber hareket etmeleri gerektiğini savunan bir görüş olarak da kabul edilmiştir. Ancak Türk Avrasyacılığı, Türkiye için alternatif bir açılım, yeterli bir ideoloji ya da strateji oluşturacak bir düzeye ulaşamamıştır. Türkiye’de 1991’den sonra Avrasya kavramı milliyetçiler için Avrasya, “Türk Birliği” olarak algılanırken, sosyalistler için yeni bir ideoloji arayışı olarak öngörülmüştür. Hatta bu iki grup Avrasya coğrafyasında politika üretebilme konusunda zaman zaman ittifaka yönelmiş olsa da düşünce sloganlardan öteye geçememiştir.

Yukarıda sözü edilen Avrasyacılık düşüncesi bu çalışmada uygulamalı sosyoloji açısından ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, anket çalışmasından elde edilen verilerle teorik bilgilerin mukayese ve muhakeme edilerek Avrasyacılık düşüncesinin algılanma ve değerlendirme düzeyini ortaya çıkarmaktır.

2. Avrasyacılık Tartışmaları; Avrasyacılık ve Yeni - Avrasyacılık

Avrasya terimi, coğrafi bağlamda Avrupa ile Asya kıtalarının birleşim noktasını, Asya’nın batısı ve Avrupa’nın doğusunda kalan ve dünyanın merkezi olarak görülen bölgeye verilen bir adlandırmadır. Doğu ve Güneydoğu Avrupa, Rusya, Kafkaslar ve Orta Asya çizgisinde ifade edilen bu bölgeye Türkiye ve Ortadoğu da dahil edilebilir. Avrasya teriminin coğrafi bağlam dışında tarihsel, düşünsel ve sosyo-kültürel vb. unsurlardan yararlanarak geliştirilmiş bir düşünce olduğu göz önüne alınırsa onun Rusya’nın içselleştirdiği emperyalist projenin bir yansıması olarak görebiliriz.

³Alaeddin Yalçınkaya, Dugin’in Türk Cumhuriyetleri Konusundaki Önerileri Ne kadar Uygulandı? II. Uluslararası sosyal Bilimler Kongresi, s. 708

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Avrasyacılık, Rus düşünce tarihinde Bolşevik Devrimi'nden sonra 1920'lerde ortaya çıkan Rusya'ya özgü bir düşünce akımıdır. Söz konusu düşünce biçimi Avrupalılaşmaya alternatif olacak biçimde, 1990'lı yıllarda yeni biçimiyle tekrar canlandırılmıştır. Bu bağlamda Avrasyacılığı, Rusya'nın karşılaştığı meydan okumaları savuşturmak, ülkenin bölünük kimliğini yeniden yorumlayacak kavramsal ve kuramsal bir yaklaşım olarak değerlendirebiliriz. Sözü edilen yeni yorumlama Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) 1991 yılında çöküşüyle eşzamanlı olarak "yeni dünya düzeninde" yeni Avrasyacılık olarak varlık kazanmıştır. Avrasyacılığın yeni versiyonu üzerinden toplumsal kurumlar olan ekonomiden dine hukuktan siyasete kadar geniş bir yelpazede görüşleri bulunmaktadır.

Avrasya medeniyetinin siyasi, ekonomik, sosyo-kültürel alandaki koşullarını hazırlamaya girişen Avrasyacılar; siyasal olarak federal bir devlet yapısını, ekonomik olarak da sosyalist ve kapitalist düzenden farklı işlevsel mülkiyet temeline dayanan bir kamu-özel sistemini kurgulamışlardır. Bu bağlamda avrasyacılığı kültürlerin ve dinlerin korunabileceği özgün bir "medeniyet inşa projesi" iddiası olarak ifade edebiliriz.⁴

2. Avrasyacılık Tartışmaları; Batıcılık ve Yeni Batıcılık

Yeni Avrasyacılık düşüncesine alternatif olarak kabul edebileceğimiz Yeni Batıcılık, doksanlı yılların başında Rusya'nın batı ve uluslararası sistemlere yakınlaşma üzerinde odaklanmıştır. Söz konusu "batılılaşma" sürecinin Rusya'da pazar ekonomisine dayanan demokratik bir siyasal rejim kurulmasına katkıda bulunacağına inanılmaktadır. Bu bağlamda yeni batıcılığı üç temel üzerinden değerlendirmek mümkündür. Bunlardan birincisi demokratik, barışçıl ve eşit ortaklar olarak bir araya gelen bir uluslararası toplum oluşturmak. İkincisi nükleer silahların kontrolü üzerinde Rusya'nın sorumluluğunu yerine getirmesini sağlamak. Üçüncü ise Rusya'nın küresel ekonominin bir üyesi olabilmesi için Batı'nın finansal ve ekonomik dünyasına dahil edilmesidir. Yeni batıcıların temel dış politika hedefleri, Rusya'nın Batı dünyası ile ekonomik entegrasyonunu tamamlamasıdır.

Yeni batıcıların Batı'ya iyimser bakışlarına rağmen Rusya'da üretimin düşmesi, işsizliğin ve enflasyonun artması Rus siyasal elitinde "Batıcılığa" karşı olumsuz bir tepki oluşmasına neden olmuştur. Aynı şekilde NATO'nun doğuya doğru genişlemesi, Bosna ve Kosova'ya yapılan müdahaleler, Rus diasporasının haklarının garanti edilmemesi "Batıcılığa" karşı olumsuz tepkinin diğer nedenleri olmuştur.

⁴ M. S. Meyer, "Avrasyacılık Tarihinden", *Diyalog Avrasya*, S. 2, (Yaz, 2000), s. 104

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

3. Avrasyacılığın Kurumsal Yapısı

Sovyetlerin Birliğinin dağılışı üzerine kurulan Rusya Federasyonu, selefi SSCB'nin soğuk savaş döneminde elde ettiği bölgesel ve küresel siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel kazanımlarını, Avrasyacılık söylemi üzerine inşa ederek biçimlendirme gayreti içinde gözükmektedir. Bunun tipik örneği Rusya Federasyonunun kendisine alternatif olabilecek enerji projelerini engelleyip bölgesel ve küresel enerji piyasasındaki etkinliğini kurarak eski SSCB alanını nüfuz altında tutmayı başarmış olmasıdır.

Sözü edilen siyasi nüfus bağlamında Rusya federasyonu, küresel ve bölgesel çıkarlarını korumak adına birçok uluslararası örgütün kurulmasına öncülük etmiş ya da bunlara üye olmuştur. Bunlardan; Bağımsız Devletler Topluluğu (BDP), Avrasya Ekonomik Topluluğu (AET), Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAO), Şangay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve AGİT Mins Grubu Rusya federasyonunun üye olduğu örgütlerle arasında yer almaktadır. Aynı şekilde Rusya Federasyonu İslam Konferansı Örgütü (İKO), Arap Ligi, Orta Doğu dördlüsü gibi örgütlere de üye olmaya çalışmaktadır. Bu bağlamda Avrasya coğrafyasında bir birlik olarak ön görülen Avrasyacı yaklaşım, Avrupa ve Asya'nın önemli ekonomi devleri karşısında Sovyetler Birliği gibi yeni bir Rus imparatorluğu kurmayı sağlayacak RUSASYA oluşumu olarak söylenebilir. Bu bağlamda Avrasyacılığın kurumsal yapısını siyasi, iktisadi, dini ve etnik gibi birçok açıdan değerlendirmek mümkündür.⁵

3.1. Avrasyacılık Bağlamında Siyaset

Avrasyacı yaklaşımı hem iç hem de dış politik düzlemde değerlendirmek mümkündür. Bu bağlamda bunun dış politik alandaki tipik örneği, 1992-93 yıllarında uluslararası ilişkilerde gelişen ve subjektif değerlendirme bağlamında terörizm, dinsel fanatizm, nükleer silahların yaygınlaşması konusundaki iddialar ve sürdürülen algı operasyonları bağlamında Rusya ve ABD'nin ortak tehdit algılamalarının örtüşmesidir. Yayılımcı bir strateji sürdürmek yerine içerdeki sorunlar yüzünden başta ABD olmak üzere Batı'dan destek aramakla meşgul olan Rusya, Batılı güçler tarafından doksanlı yılların başında bölgesel ve küresel sistemde istikrar unsuru, sorumluluk sahibi ve uluslararası sistemde önemli roller alabilecek bir aktör olarak değerlendirilmiştir.⁶

⁵ A. Reha YILMAZ, *Türk Avrasyası ve Avrasyacılığı Üzerine*, <http://www.tasam.org/tr>, 11.06.2013

⁶ Michael Cox, *US Foreign Policy After the Cold War: Super Power Without a Mission*, Londra: Royal Institute of International Affairs, 1995, s. 56-58- Michael Mastanduno, "Preserving the Unipolar Moment: Realist Theories and US Grand Strategy After the Cold War", *International Security*, Cilt: 21, Sayı: 4, s. 65.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Rusya'nın Yeni Avrasyacılık akımının önemli temsilcilerinden ve önde gelenlerinden olan Dugin, yeni Avrasyacılığı, siyaset bilimi, felsefe, ekonomi, jeopolitik ve stratejik gibi alanlarda ve ülke içi, BDT coğrafyası ve kıtasal düzeyde sistemli bir bakış açısı olarak geliştirmiştir.

Avrasyacı yaklaşımın iç politik alanda varlık karakterini ise Rus iç siyasetindeki sorunların daha çok devlet merkezli eğilimlerle çözümlenmek istenmesine, Rusya'nın Balkanlar'da baş gösteren krizlere batıdan farklı bir biçimde bir güvenlik sorunu olarak ele almalarını örnek gösterebiliriz. Avrasyacı anlayış siyasi partiler bakımından da iç politik alanda önem arz etmektedir. Avrasyacılığı temel ideoloji olarak kabul eden, liderliğini Dugin'in yaptığı Rusya Toplumsal Siyasî Hareketinin "Avrasya" yelpazesinde yer aldığını belirtmek gerekir. Ayrıca bu anlayışın izleri hem Rusya Federasyonu Komünist Partisi'nde hem de Rusya Liberal Demokrat Partisi'nde görülür. Yeni Avrasyacılığı destekleyen siyasi seçkinler arasında Rusya Devlet Başkanı Putin'i ve Kazakistan Devlet Başkanı Nazarbayev'i zikredebiliriz.

3.2. Avrasyacılık Bağlamında Etnisite/Din

Avrasyacı yaklaşıma göre Rusya ne doğu ne de batıdır; Rusya jeopolitik anlamda kendi basına bir mihver, etno-kültürel açıdan da kendine özgü bir medeniyettir. Rus etnisitesini Avrasyacı potanın içinde eritmeye çalışan Dugin, Rus jeopolitiği ve kimliğini Avrasyacı düşünce üzerine inşa etmektedir. Yeni Avrasyacılık, post-modernizmi Rus milli ruhu içerisinde eritme önkoşulunu getirmektedir. Bununla beraber Dugin ırki milliyetçiliğin Rusya'yı parçalayacak temel dinamiklere sahip olduğunu savunmakta ve bu sebeple, hem Rusya'daki hem de coğrafi açıdan Asya ve Avrupa'da yaşayan halkları tek bir üst kimlik çatısı altında birleştirmeyi savunmaktadır. Pek çok etnisite ve dini kapsayan yapısı nedeniyle Avrasya bölgesi özgün bir karakter sergilemektedir. Bu özellik göz önünde tutulduğunda, Avrasyacılığı geniş kapsamlı bir "medeniyet inşa projesi" olarak ifade etmek mümkündür. Aynı şekilde yeni Avrasyacılar, dinsel alanda Avrasya'nın ateizm dalgası karşısında tüm dinlerinin korunması gerektiğine inanmaktadırlar.⁷ Yeni Avrasyacılar, Avrasya bölgesinde Rusya'nın büyük bir güç olma konumunu garanti altına alacak bir Rus-Müslüman federasyonu" düşüncesini savunmaktadırlar.⁸

⁷ İhsan ÇOMAK, "Rusya'da Bir Milli İdeoloji Arayışı: Avrasyacılık", *Rusya Stratejik Araştırmaları 1*, Dergisi, İstanbul, Tasam yayınları, 2006, s. 157.

⁸ Alexander Rahr, "Rus Dış Politikasında 'Atlantikçilere' Karşı 'Avrasyacılar'", *Uygarlığın Yeni Yolu Avrasya*, Çev. Eralp Yalçın-Murat Taşar, Der. Erol GÖKA - Murat Yılmaz, İstanbul, Kızılelma Yayıncılık, 1998, s. 43.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Klasik Avrasyacılığın İslam unsuruna vurgu yapmamasına karşın, Yeni Avrasyacılığın bu unsura yer vermesini Rusya'nın etki alanı içerisinde Müslümanlığın ağırlığı olan bir güç olmasına bağlayabiliriz.⁹

Avrasyacılık hareketini, Rusya, Türk cumhuriyetleri, bölge ülkeleri ve bölge dışı güçlerin yapıları ve beklentileri olmak üzere dört farklı açıdan ele alınabilir.

Gerek Sovyet coğrafyasında gerekse bugünkü Rusya federasyonunda Türkiye ile ilişkiler hassasiyet gösterilmesi gereken bir durum olarak kabul edilmektedir. Söz konusu yaklaşım içinde, gerek Balkanlarda Boşnaklar ve Arnavutlar, gerekse Kafkasya'da, Çerkezler ve Çeçenler gibi halkların Türkiye'ye ilgisi önemli ölçüde Türkiye dışındaki Türklerle birlikte değerlendirilmektedir.¹⁰

3.3. Avrasyacılık Bağlamında Ekonomi

Klasik Avrasyacılar, Rusya ve Rus toplumunun maddi yaşam koşullarını ve ekonomik sorunlarını sosyalist ve kapitalist düzenden farklı, işlevsel mülkiyet temeline dayanan bir kamu-özel sistemi üzerinden çözümleyebileceklerini düşünmektedirler.

Sovyet sonrası Rusya politikacılarının önemli isimlerinden biri olan Dugin, aynı zamanda 'Avrasya Partisi'nin genel başkanlığını yapmıştır. O, 21.Yüzyıl başında Avrasyacı konsept ile Rusya'nın ekonomik, teknolojik ve siyasi zafiyetini gidermeye bu anlamda Çarlık ve Sovyet dönemi coğrafyasında yeniden Rus nüfuzu kurmanın felsefi altyapısını oluşturmaya çalışmıştır. Dugin, Orta Asya'daki Türk cumhuriyetleri ile Kafkas cumhuriyetleri konusunda Moskova'nın çıkarları açısından dikkate değer önerilerde bulunmuştur.¹¹

Yeni Avrasyacı görüşünde derin bir ekonomi-kültür bağlantısı kuran Dugin'e göre bütün bir tarih, "doğal ideokratik¹² siyasi yapıya sahip" karasal medeniyetlerle ticari, piyasacı iktisadi düzenin taşıyıcılığını yapan denizci medeniyetler arasındaki mücadelenin tarihidir.

⁹Vügar İmanov, *Avrasyacılık: Rusya'nın Kimlik Arayışı*, İstanbul, Küre Yayınları, 2008, s. 260-262.

¹⁰ Alaeddin Yalçınkaya, Dugin'in Türk Cumhuriyetleri Konusundaki Önerileri Ne kadar Uygulandı? II. *Uluslararası sosyal Bilimler Kongresi*, s. 705.

¹¹ Alaeddin Yalçınkaya, Dugin'in Türk Cumhuriyetleri Konusundaki Önerileri Ne kadar Uygulandı? II. *Uluslararası sosyal Bilimler Kongresi*, s. 705.

¹² Tekçi bir ideolojiye dayalı olmaktır.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Bu noktada “Kara”sal ve “Deniz”li ekonomik ve kültürel yapı karşılaştırması yapan Dugin’in “deniz medeniyetlerinin ve kültürlerinin çoğu zaman piyasa ekonomisine sahip olduklarını ve siyasette liberal/demokratik düzene ağırlık verdiklerini” karasal medeniyetlerin ise “piyasa-dışı ekonomileri ve sınırlı demokrasiyi veya genellikle toplumun hiyerarşik yapılanmasını” tercih ettiklerini belirtmesi oldukça dikkat çekicidir.¹³

Rusya devletinin gelirlerinin büyük ve belirgin bir bölümünü petrol ve doğalgazın satılmasından ve taşınmasından elde edilen gelirler oluşturmaktadır. Bu sebepten dolayı Rusya, Orta Asya ve Kafkaslardaki petrol ve doğalgazın kendi kontrolünde doğu ve batı pazarlarına ulaşmasını istemektedir.

Bu amaçla, Türkmenistan, Özbekistan ve Kazakistan ile uzun vadeli anlaşmalar yapma yoluna gitmiş, bu yolla kontrolü elinde tutmayı amaçlamıştır. Sonuç itibarıyla Rusya, enerji diplomasisi yolu ile Avrupa, Avrasya bölgesi ve Güney Kafkasya jeopolitiğinde yeni dengeler oluşturma gayreti içerisinde gözükmektedir.¹⁴

4. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Yukarıda üç (3) numaralı başlık altında özetlenen Avrasyacılık düşüncesi bu çalışmada uygulamalı sosyoloji açısından ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın amacı, anket çalışmasından elde edilen verilerle teorik bilgilerin mukayese ve muhakeme edilerek Avrasyacılık düşüncesinin algılanma ve değerlendirme düzeyini ortaya çıkarmaktır. “Avrasyacılık” ve “Avrasya” kavramları, siyasi bir lisanı, aktif ve dinamik bir süreç ifade etmektedirler. Bu nedenle konunun çeşitli açılardan analiz edilmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir.

Çalışmada, Avrasyacılık düşüncesinin/ideolojisinin Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde nasıl algılandığı örneklem grubunun genel özellikleri yani 4 (dört) olgusal soru ve örneklem grubunun özel nitelikleri yani 17 (on yedi) düşünce sorusu olmak üzere 21 (yirmi bir) soruyla belirlenmeye çalışılmıştır.

4.1. Örneklem Grubunun Genel Özellikleri

Bu başlık altında anket çalışmasında araştırma alanı olarak seçilen Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinin genel özellikleri olan; 1. Üniversiteye geline ülke, 2. Eğitim görülen bilimsel alan, 3. Ekonomik düzey ve 4. Dini kimliği tanımlama ele alınmıştır.

¹³ Ferit Temur, Rus stratejik Çıkarları ve Yeni Avrasyacılık, <http://www.sde.org>, 14.10.2010

¹⁴ <http://ui.uludag.edu.tr/Konferans%20materyali.htm>

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

a. Örneklem Grubunun Ükelere Göre dağılımı

Üniversitelerin evrensel yapıları, onların hem öğrenci ve çalışanlarını enternasyonal yapabilmekte hem de olaylara objektif yaklaşım sergilemelerini sağlayabilmektedirler. Bu nedenle araştırma alanının hem Uluslararası bir üniversite olması hem de üniversitelerle ilgili yukarıda yaptığımız değerlendirmelerin önemine binaen Tablo: 1 oluşturulmuş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 1: Örneklem Grubunun Ükelere Göre Dağılımı

Üniversiteye Geline Üke	Sayı	%
Kazakistan	103	56,3
Türkiye	24	13,1
Özbekistan	32	17,5
Kırgızistan	14	7,7
Türkmenistan	10	5,5
Toplam	183	100,0

Araştırma alanından seçilen örneklem grubunun ülkelere göre dağılımı, %56,3 ile Kazakistan, %17,5'i Özbekistan, %13,1 ise Türkiye Türklerinden oluşmaktadır. Geriye kalanları ise Kırgızistan ve Türkmenistan Türkleri oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırma alanı olarak seçilen üniversitenin yaklaşık yarısının farklı bölge ülkelerinden seçilen öğrenci ve çalışanlardan oluşması onun uluslararası bir vasıf taşıdığına gerekçe olarak söylenebilir.

b. Örneklem Grubunun Eğitim Gördüğü Bilimsel Alan

Bilim alanlarının her birinin benzer olgu ve olaylarla ilgili yöntem ve bakış açıları değişkenlik göstermektedir. Örneğin "ölüm" biyoloji için organizmanın nihai süreci olarak değerlendirilirken aynı olgu demografik açıdan bir nüfus hareketi olarak görülebilmektedir. Bu bağlamda bilimsel alanlar aynı kavramlar üzerinden değişik değerlendirme ve tanımlamalar yapabilmektedirler. Bu nedenle Tablo 2 oluşturulmuş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Tablo 2: Örneklem Grubunun Eğitim Gördüğü Bilimsel Alan

Eğitim Görülen Bilimsel Alan	Sayı	%
Sosyal bilimler	85	46,4
Fen bilimleri	51	27,9
Sağlık bilimleri	26	14,2
Güzel sanatlar (Resim, müzik ve spor alanları)	21	11,5
Toplam	183	100,0

Araştırma alanında örneklem grubunun eğitim gördüğü bilimsel alanlara göre dağılımı şöyledir. Bunların %46.4 sosyal bilimler %27,9'u fen bilimleri, %14.2'si ise sağlık bilimleri ve %11,5'de güzel sanatlar (resim, müzik ve spor alanları) alanında eğitim almış ya da almaktadır.

c. Örneklem Grubunun Ekonomik Düzeyi

Bilindiği gibi, kültürün maddi unsurlarına ulaşmak kadar, manevi kültür unsurlarına ulaşmak da, ekonomik güce dayanmaktadır. Toplumsal ve bireysel başarı ve başarısızlıklarda özellikle günümüz toplumları göz önüne alınırsa ekonominin önemli ölçüde belirleyici olduğu söylenebilir. Günümüz toplumlarında, toplumsal tabaka ve sınıfların belirlenmesinde temel belirleyici kıstas ekonomi olmaktadır.

Tablo 3: Örneklem Grubunun Ekonomik Düzeyi

Ekonomik Düzey	Sayı	%
Zengin	8	4,4
Orta halli	171	93,4
Yoksul	4	2,2
Toplam	183	100,0

Araştırma alanında ankete katılanların %93,4'ünün orta halli, %4,4'ünün zengin ve %2,2'sinin ise yoksul olduğu görülmektedir. Bu bağlamda örneklem grubunun büyük oranda orta halli ekonomik seviyede olduğu görülmektedir. Aynı şekilde oranlara bakarak uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinin orta direk bir öğrenci profilini sahip olduğunu söylemek mümkündür.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

d. Örneklem Grubunun Dini Kimliğini tanımlama

Bireyin düşünce ve davranışlarında, diğerleriyle olan ilişkilerinde belirleyici rol oynayan din, insan ve toplum hayatında önemli bir kurum olduğundan dolayı tarihin her döneminde sosyal bilimcilerin ilgi merkezi olmuştur. Durkheim'den, Weber'e kadar uzanan sosyologlar, din konusunda kendi teorilerini geliştirerek konuyu açığa lamaya çalışmışlardır.

Tablo 4: Örneklem Grubunun Dini Kimliğini Tanımlama

Dini Kimliği Tanımlama	Sayı	%
Müslüman	171	93,4
Hristiyan	5	2,7
Cevap vermek istemiyorum	7	3,8
Toplam	183	100,0

Örneklem grubunun dini kimliğini tanımlama konusundaki tutumlarında araştırma alanında homojen bir yapının olduğunu söylemek mümkündür. Ankete katılanların %93,4'ünün Müslüman, %2,7'sinin de Hristiyan olduğu görülmektedir. Tablo: 4'deki oranlara bakarak Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinin dini açıdan homojen bir yapı oluşturduğunu söyleyebiliriz.

4.2. Avrasyacılık Tartışmaları: Örneklem Grubunun Algı Düzeyi

Bu başlık altında araştırma alanı olarak seçilen Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinin Avrasyacılık tartışmalarında bilgi ve düşünce düzeyinde oluşturduğu algı belirlenmeye ve açıklanmaya çalışılmıştır. Algı düzeyini analiz etmek amacıyla hazırlanan söz konusu bilgi ve düşünce soruları aşağıda ankette verilen sıralamaya bağlı kalınarak Tablo: 5'den itibaren ayrı ayrı ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır.

Bunlar;

- 'Avrasyacılık' tartışmalarını dikkate Alma
- Avrasya'yı coğrafi bağlamda tanımlanma
- Avrasya'yı ön plana çıktığı bağlamda tanımlama
- Kazakistan'ı bir Avrasya ülkesi olarak görme
- Avrasya ülkelerinin nükleer teknolojiye sahip olması konusu

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

- Kazakistan'ın nükleer teknolojiye sahip olması konusu
- Avrasya bölgesinde etkin olması beklenen Ülke
- Avrasya ülkeleri için model olarak görülebilen ülke
- Avrasya ülkelerinin en önemli sorunu
- Avrasyacı yaklaşımın siyasi, ekonomik ve etnik-dini sorunlarını çözebileceğini kabul
- Avrasyacılık düşüncesinin Kazakistan'a öncelikli katkısı
- Kazakistan'ın Avrasya ülkeleri içinde yerine getirmesi gereken rol
- Kazakistan'ın Avrasya ülkeleri ile ilişkilerini değerlendirme
- Batı-Batı medeniyeti Tanımı
- Rusya Tanımlaması
- Rusya ve batı-Batı medeniyeti arasındaki ilişkinin tanımı
- Rusya'nın İslam olgusu ile ilişkisini değerlendirme

Tablo 5: Örneklem Grubunun 'Avrasyacılık' Tartışmalarını Dikkate Alma Düzeyi

'Avrasyacılık' Tartışmalarını Dikkate Alma	Sayı	%
Evet	83	45,4
Hayır	41	22,4
Kısmen	59	32,2
Toplam	183	100,0

Yaygın olarak Avrasyacılık düşüncesi, klasik ve yeni Avrasyacılık olarak değerlendirilmektedir. Bunları kısa kısa açıklayacak olursak şunları söyleyebiliriz.

Klasik Avrasyacılık, Rusya'yı Avrupa ve Asya'dan farklı kendine özgü kültürel-coğrafi bir dünyası olan özel bir alan olarak görmektir. Yani fonksiyonel mülkiyet üzerine temellenen kamu-özel sistemi, kültürlerin ve dinlerin gelişeceği ve toplulukların Avrasyacı milliyetçilik etrafında birleşebileceği bir Rusya oluşturmaktadır.

Yeni Avrasyacılık ise Sovyet sonrası dönemde Avrasya coğrafyası için oluşan jeo-politik ve jeo-ekonomik boşluğun batı Avrupa ve ABD'nin siyasal ve kültürel hegemonyasına dahil olacağından kaygı duyanların Rus Ulusal çıkarlarının korunabilmesinin, uluslararası sistemde Rusya'nın konumunun yeniden tanımlanmasına ve siyasal ve askeri gücünün restore edilmesine bağlı olduğunu savunanların görüşüdür.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Bu bağlamda “Avrasyacılık” ve “Avrasya” kavramlarının, siyasi bir dili, özgün bir ekonomik birliği ve dinamik bir süreci ifade ettiği varsayılarak ‘Avrasyacılık’ tartışmalarını dikkatinizi çekiyor mu” sorusu sorulmuş ve bu soruya verilen cevaplar üzerinden değerlendirmenin yapılması uygun görülmüştür. Bu nedenle konunun çeşitli açılardan analiz edilmesi ve değerlendirilmesi tartışmanın dikkate alınıp alınmaması ile yakından ilişkili görülmüştür. Zira konunun dikkate alınması onun araştırılmasında önemli bir kıstas olabilmektedir. Bu yüzden araştırmayı bu bağlamda başlattığımızı söyleyebiliriz. Örneklem grubunun ‘Avrasyacılık’ tartışmalarını %45.4 oranında doğrudan dikkate alması ve %32.2’sinin de kısmen önemsemesi yani örneklem grubunun yaklaşık %80 civarında dikkate değer bulması çalışmanın sonuçları ve konuyu anlamlılığı açısından önemli görülmüştür.

Tablo 6: Örneklem Grubunun Avrasya’yı Coğrafi Bağlamda Tanımlama Düzeyi

Avrasya'nın Coğrafi Bağlamda Tanımlanma	Sayı	%
Atlantik Okyanusu'ndan Pasifik'e uzanan Avrupa ve Asya kıtalarının neredeyse tamamı	85	46,4
Ural Dağları'nın Doğu ve Batısında uzanan bölge	22	12,0
Orta Asya kavimlerinin yerleşik düzene geçtiği Türklerin, Moğolların, Slavların, Çinlilerin yaşadığı alan	37	20,2
Bilgim yok	39	21,3
Toplam	183	100,0

Avrasya kelimesinin coğrafi tanımının, Avrupa ile Asya (avr ve asya) sözcüklerinin birleşmesinden oluştuğu göz önüne alındığında Avrasya kavramının Avrupa yarımadası ile Asya’yı kapsayan coğrafi bölgeye verilen bir isim olduğu söylenebilir. Avrasya’yı coğrafi bağlamda tanımlayabilen benzer üç tanımlama araştırmada kullanılan enstrüman olmuştur. Bu tanımlamaları Tablo: 6’da görüldüğü gibi -Atlantik Okyanusu'ndan Pasifik'e uzanan Avrupa ve Asya kıtalarının neredeyse tamamı, -Ural Dağları'nın Doğu ve Batısında uzanan bölge ve Orta Asya kavimlerinin yerleşik düzene geçtiği Türklerin, Moğolların, Slavların, Çinlilerin yaşadığı alan olmak üzere üç versiyonda verilmiştir.

Örneklem grubunun Avrasya’yı coğrafi bağlamda “Atlantik Okyanusu'ndan Pasifik'e uzanan Avrupa ve Asya kıtalarının neredeyse tamamı”nın varlık karakteri olarak görenler %46,4 olmuştur. Bu tanımlama çerçevesinde Avrasya’yı ‘Yeni Dünya’nın kendini tanımlama imkanı bulduğu bir dönem içinde “Kadim Dünya” olarak tanımlanabilir bir alan olarak söyleyebiliriz. .

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Aynı şekilde muhtelif jeopolitik teorilere göre Avrasyacılık, Avrupa tarihinin beşinci bölge halkların ve kültürlerin matrisi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda Avrasya bölgesini örneklem grubunun %20,2 oranında kabul gördüğü gibi Orta Asya kavimlerinin yerleşik düzene geçtiği Türklerin, Moğolların, Slavların, Çinlilerin yaşadığı alan olarak da tanımlayabiliriz. “Ural Dağları'nın Doğu ve Batısında uzanan bölge” tanımlaması da %12.0 ile üçüncü düzeyde algılanan bir Avrasya bölgesi tanımı olarak sunulabilir.

Tablo 7: Örneklem Grubuna Göre 'Avrasya'nın Ön plana Çıktığı Bağlam

'Avrasya' Ön plana Çıktığı Bağlam	Sayı	%
Asırlar boyu ortaya çıkan bir uygarlık sentezi bağlamında	42	23,0
Avrasya ülkelerinin oluşturduğu Coğrafi bağlam	32	17,5
Avrasya ülkelerinin oluşturduğu siyasi bağlamda	27	14,8
Avrasya ülkelerinin oluşturduğu ekonomik bağlamda	20	10,9
Rus devlet sisteminin geleneksel alanı bağlamında	13	7,1
Avrupa'dan mümkün olduğunca soyutlanmak ve ona uygun bir alternatif oluşturmak bağlamında	4	2,2
Rusya'nın gelişimi için bir vizyon bağlamında	6	3,3
Yeryüzünün tüm insanları için yeni bir sosyal-siyasal organizasyon bağlamında	10	5,5
Bilgim yok	29	15,8
Toplam	183	100,0

Tablo 7'de görüldüğü gibi Avrasyacılık, %23,0 oranla en fazla “asırlar boyu ortaya çıkan bir uygarlık sentezi bağlamında” değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, en geniş anlamda Avrasyacılık küresel dünyada farklı bir senaryoyu teklif eden bir strateji olarak düşünülmektedir. Kavramın, tek kutuplu bir dünya yerine birkaç kutuplu bir dünya teklif ettiğini söyleyebiliriz. Yani Avrasyacılık, kendine özgü çok kutuplu küreselleşme senaryosunun bir tarafı olarak tanımlanabilir.

Avrasyanın ön plana çıktığı ikinci bağlam ise %17,5 ile Avrasya ülkelerinin oluşturduğu coğrafi bağlamdır. Avrasya olarak tanımlanan alanın merkezinde Bağımsız Devletler Topluluğu coğrafyasının olması ve Tablo 6'da belirtilen coğrafi alanların varlığı bu seçeneği zaten zorunlu bir faktör olarak dayatmaktadır. Benzer şekilde araştırma grubunun %14,8 oranda Avrasya ülkelerinin oluşturduğu birliği siyasi bağlamda değerlendirdiğini söyleyebiliriz.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Bu bağlamda Avrasyacılığı bölgenin sosyal ve kültürel değerleriyle çelişmeyen bölgesel, federatif özellikler gösteren bir birlik olarak görmek mümkündür. Avrasyacılık üçüncü derecede ise %10,9 oranda Avrasya ülkelerinin oluşturduğu sadece ekonomik bir birlik ve dayanışma olarak kabul görmektedir.

Örneklem grubuna göre Tablo 7’de ‘Avrasya’nın ön plana çıktığı bağlamlardan adı geçen “Rus devlet sisteminin geleneksel alanı”, “yeryüzünün tüm insanları için yeni bir sosyal-siyasal organizasyon”, “Rusya’nın gelişimi için bir vizyon” ve “Avrupa’dan mümkün olduğunca soyutlanmak ve ona uygun bir alternatif oluşturmak” yaklaşımları ise %10’unun altında kabul gören bağlamlar olarak kalmaktadır.

Tablo 8: Örneklem Grubunun Kazakistan’ı bir Avrasya Ülkesi Olarak Algılama Düzeyi

Kazakistan’ı bir Avrasya Ülkesi Olarak Görme	Sayı	%
Evet	115	62,8
Hayır	68	37,2
Toplam	183	100,0

Kazakistan’ın bir Avrasya ülkesi olarak algılanması; Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği bağlamında %62.8 oranda gözükmetedir. Örneklem grubunun Kazakistan’ı söz konusu oranda Avrasya bölgesinde görmesi sübjektif olarak değerlendirilebilir olsa da Kazakistan’ın Avrasya içindeki mevcut rolü yadsınamayacak düzeydedir. Zira Kazakistan Avrasyacılık konusunda bölgede Rusya’dan sonra ikinci sırada oldukça hevesli gözükken ülkeler arasında yer almaktadır.

Bilindiği gibi Kazakistan, 1992’de ekonomik kriz ve dışarıya bağımlı bir ekonomiyle bağımsızlığını kazanmıştır. Bugün Kazakistan’da devlet inşaa sürecinin başarıyla sürmesinin bir sonucu olarak, ekonomik yapı değişikliği sağlanabilmiş; Sovyet döneminden kalma ekonomik ve siyasi pratiklerin çoğu ortadan kaldırılmıştır. Uluslararası arenada da kendisini kanıtlamaya başlayan Kazakistan, doğal zenginliklerini halkın yararına aktarmayı başarmıştır. Toplumsal barışın korunması, milli birliğin sağlanması ve etkin devlet temellerinin atılmış olması, Kazakistan’ın geleceğe daha güvenle bakmasını sağlamaktadır.¹⁵

¹⁵ Anar Somuncuoğlu, Bağımsız Kazakistan: Gök Bayrağın Altında 20 Yıl, 21. YÜZYIL Kasım ’11, Sayı: 35

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Tablo 9: Örneklem Grubunun Avrasya Ülkelerinin Nükleer Teknolojiye Sahip Olması Konusundaki Tutumu			Tablo 10: Örneklem Grubunun Kazakistan'ın Nükleer Teknolojiye Sahip Olması Konusundaki Tutumu		
Avrasya ülkelerinin Nükleer Teknolojiye Sahip Olması Konusundaki Tutumu	Sayı	%	Kazakistan'ın Nükleer Teknolojiye Sahip Olması Konusundaki Tutumu	Sayı	%
Destekliyorum	60	32,8		68	37,2
Karşıyım	123	67,2		115	62,8
Toplam	183	100,0		183	100,0

Nükleer enerjinin 2014 yılı verileri dünyanın nükleer teknolojiyi kullanmada rasyonel bir yol izlediğini göstermektedir.

Bugün dünyada aktif olarak çalışan 444 nükleer enerji santrali vardır ve dünya elektrik ihtiyacının yaklaşık %16'sını nükleer enerjiden sağlanmaktadır. Bu oranın AB içindeki miktarı %32 seviyesindedir.¹⁶ Dünyada halen 444 Nükleer santral olmasına karşılık Türkiye ve Kazakistan bu listede yer almamaktadır. Nükleer karşıtlığının başta Müslüman ülkeler olmak üzere gelişmekte olan ülkeler arasında yaygın olmasını bir tür algı operasyonu olarak yorumlamak mümkündür. Zira gelişmiş ülkelerde fonksiyonel olan nükleer santrallerin sayıları ve faaliyetleri o ülkelerde toplumsal ciddi bir tepki ile karşılanmamaktadır. Örneğin 58 nükleer santrali olan Fransa'da halkın gerek kurulum aşamasında gerekse işletim aşamasında nükleer karşıtlığı konusunda belirgin bir karşı duruş sergilediğinden söz etmek mümkün değildir. Aynı şekilde batı dünyasının nükleer faaliyetlerinden dolayı İran ile müzakere içinde olması ve İran'ın bir nükleer güç olmasına asla izin verilmeyeceğine yönelik uluslararası yüksek sesli söylemler nükleer teknoloji meselesinin derinlemesine araştırılması gereken bir husus olduğunu göstermektedir.

16

Tablo: 1 Dünyanın bazı ülkelerinde işlevsel ve yapım aşamasında olan Nükleer Santral Sayısı ve Nükleerden elde edilen Elektrik Oranı			
Ülkeler	Nükleer santral sayısı	Yapım Aşamasında olan Reaktör sayısı	Elektrik Üretim oranı
<i>Kazakistan</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>%0</i>
ABD	104	5	%19.0
Rusya	33	10	%17.8
Fransa	58	1	%74.8
İngiltere	18	-	%18.1
Çin	17	28	%2.0
Almanya	9	-	%16.1
Ukrayna	15	2	%46.2
Japonya	50	2	%2.1

<http://www.iaea.org/PRIS/WorldStatistics/NuclearShareofElectricityGeneration.aspx>,28.01.2014

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Tablo 11: Örneklem Grubuna Göre Avrasya Bölgesinde Etkin Olan Ülke			Tablo 12: Örneklem Grubuna Göre Avrasya Ülkeleri İçin Model Olarak Görülen Ülke		
Avrasya Bölgesinde Etkin Olması Beklenen Ülke	Sayı	%	Avrasya Ülkeleri İçin Model Olarak Görülebilen Ülke	Sayı	%
Kazakistan	40	21,9	Kazakistan	38	20,8
Türkiye	36	19,7	Türkiye	44	24,0
Özbekistan	7	3,8	Rusya	88	48,1
Rusya	100	54,6	Özbekistan	13	7,1
Toplam	183	100,0	Toplam	183	100,0

Tablo 11: Avrasya bölgesinde etkin olması beklenen ülkenin kim olduğunu, Tablo 12: ise Avrasya ülkeleri için model olarak görülebilen ülkenin hangisi olması gerektiği üzerine odaklıdır. Tablo 11: de örneklem grubuna göre Avrasya bölgesinde etkin olan ülkeler, Rusya (%54,6), Kazakistan (%21,9), Türkiye (%19,7) ve Özbekistan (%3,8) olarak sıralanmıştır. Söz konusu sıralamanın Avrasyacılık tartışmalarında rasyonel bir temele oturtulduğu ve sürecin takip edildiğini göstermesi açısından önemli olsa da konunun karmaşık bir arka plana sahip olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Örneğin, “Avrasya Birliğinin” başkentinin Kazakistan-Astana’da olması, birliğin ülkeler üstü bir mekanizma oluşturması ve üye ülkelerin başbakan yardımcılarında oluşacak konsey ile yine üye ülkelerin temsilcilerinden oluşacak yönetim kurulunun esas yürütme organları olarak görev yapması ve Avrasya Ekonomik Komisyonu’nun merkezinin ise Moskova’da olması planı Avrasyacılık algısını rasyonalize eden bir durum olarak değerlendirilebilir. Üye ülkeler arasındaki uyuşmazlıklara bakacak mahkemenin ise Minsk’te olması Avrasya bölgesindeki etkin olmayı belirleyen bir husus olarak görülebilir. Hatta her üye ülkenin kararları veto etme yetkisinin olması ve kararların oybirliği ile alınabileceğine yönelik uygulama, birliğin tek bir ülke ya da birkaç ülke tarafından yönetilmesini engelleyecek bir uygulama olarak görülmesine rağmen Rusya’nın gücü ve üye ülkeler üzerindeki siyasal/ekonomik etkinliği Avrasya Birliğini Rusya’nın etki alanına dahil edeceği anlamına gelmektedir.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Avrasya birliğinin temel amacının eski Sovyet coğrafyasında yer alan ülkelerin önce ekonomik sonra da siyasi anlamda Rusya'ya eklemeye yönelik bir girişim olduğunu düşünenlerin duydukları kaygı ve öngörülerinde tümüyle haksız olduklarını söyleyemeyiz. Zira Rusya'nın 2014 yılı içinde Ukrayna'ya ve Kırım'a yönelik tutumu söz konusu kaygıları doğrulayacak niteliktedir. Avrasya birliğinin kurulmasında önemli pay sahibi olan Kazakistan bu girişimin yalnızca ekonomik işbirliği olduğunu söylese de Rusya'nın, eski Sovyet coğrafyasında bölgesel hegemonya oluşturabilme hedefine yönelik bir post-sovyet alanının entegrasyonu olarak değerlendirilebilir.

Tablo 12 ise Avrasya ülkeleri için model olarak görülen ülkenin kim olduğu üzerine odaklıdır. Örneklem grubuna göre Avrasya bölgesinde model olarak sunulan ülkeler, Rusya (%48,1), Türkiye (%24,0), Kazakistan (%20,8) ve Özbekistan (%7,1) olarak sıralanmıştır. Söz konusu sıralamanın Avrasyacılık tartışmalarında Avrasya bölgesinde etkin olması beklenen ülkenin kim olduğu meselesi gibi rasyonel bir temele oturtulduğu ve sürecin takip edildiğini göstermesi açısından önemlidir. Bu değerlendirme içinde Türkiye'nin ikinci sırada yer alması Türk dış politikasının bölge ülkelerinde kabul gören bir sürece girdiğini göstermektedir. Özbekistan ve özellikle Türkmenistan'ın kazandıkları milli devleti kaybetme korkusu refleksi ile Avrasya entegrasyonundan kaçındıkları ve Avrasya tartışmalarında yer almadıkları görülmektedir.

Tablo 13: Örneklem Grubuna Göre Avrasya Ülkelerinin en Önemli Sorunu

Avrasya Ülkelerinin en Önemli Sorunu	Sayı	%
Ekonomik geri kalmışlık	85	46,4
Siyasi olaylar/konular	58	31,7
Radikal İslamcılık	6	3,3
Batının Tehdidi	19	10,4
Sorunu yoktur	15	8,2
Toplam	183	100,0

Avrasya ülkelerinin içinde bulunduğu temel sorunlar Tablo 13'de görüldüğü gibi öngörülmuş ve sıralanmıştır. Söz konusu sorunları önem dereceleri bağlamında değerlendirdiğimizde Avrasya birliğinin temel çıkarımlarını yansıttığını söyleyebiliriz. Bu durumun tipik göstergesi, örneklem grubunun birlik ülkelerinde temel problemin (%46.4) ekonomik geri kalmışlık olduğuna yönelik vurgularıdır. Bu bağlamda Moskova'nın Avrasya birliği projesini, Belarus, Moldova, Ukrayna, Güney Kafkasya ve Orta Asya ülkelerini de içine alan coğrafyada ABD, AB, Çin ve Türkiye'nin ekonomik açıdan etkisine engel olma girişimi olarak değerlendirebiliriz.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Avrasya ülkelerinin ikinci derecede kabul gören sorunu %31,7 oranda siyasi olaylar/konular olmaktadır. Buna eklemleyebileceğimiz batının tehdidi sorunu da Avrasya ülkelerinin üçüncü derece %10,4 oranda kabul gören siyasi konular meselesine dahil edilebilir. Bu durumun tipik örneği, Rusya'nın eski coğrafyasının etki alanından çıkmamak maksadıyla bu bölgelerle temelde ekonomik olmak üzere siyasi, hukuki vb. açıdan bütünleşmeyi mümkün kılacak Avrasya birliği gibi projelere yönelmesidir. Rusya Federasyonunun, Güney Kafkasya devletleri ve Ukrayna'nın NATO ile ilişkilerinden, AB'nin ortaklığından ve Çin'in Orta Asya'da artan ekonomik ağırlığından kaygı duymasını aynı zamanda siyasi meseleler kapsamına alabiliriz.

Aynı şekilde Rusya'nın, 2010 yılında Kazakistan ve Belarusla Gümrük Birliği antlaşmasını imzalamasını, 2012' de üç ülke arasında ortak ekonomik alan tesis edilmesini salt olarak ekonomik faktörlere bağlamamız yeterli değildir. Örneğin eski Sovyet coğrafyasında yer alan ülkelerden Kırgızistan'ın 2011'den itibaren Gümrük Birliği sürecinde gözlemci olarak yer almaya başlamış olması ve Türkmenistan, Özbekistan, Gürcistan ve Moldova'nın birliğe katılmayacağını beyan etmesi siyasi konularla ilişkilidir. Benzer olarak, Azerbaycan'ın batılı ülkelerle entegrasyonu öncelmesi ve Ukrayna'nın Rusya'nın Avrasya birliği projesi karşısında çekimser kalması aynı çerçevede Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri hareketliliği siyasi konular bağlamında açık seçik bir örnekleri oluşturmaktadır.

Tablo 14: Örneklem Grubunun Avrasyacı Yaklaşımın İlgili Ülkelerin Siyasi, Ekonomik ve Etnik-dini Sorunlarını Çözebileceğini Kabul Etme Düzeyi

Avrasyacı Yaklaşımın İlgili Ülkelerin Siyasi, Ekonomik ve Etnik-dini Sorunlarını Çözebileceğini Kabul Etme Düzeyi	Sayı	%
Evet	97	53,0
Hayır	86	47,0
Toplam	183	100,0

Avrasya ülkelerinin içinde bulunduğu temel sorunlar Tablo 13'de görüldüğü gibi öngörölmüş ve sıralanmıştır. Buna karşılık Tablo 14 ise Avrasyacı yaklaşımın üye ülkelerin siyasi, ekonomik ve etnik-dini sorunlarını çözebileceğini kabul etme düzeyi üzerine odaklanmıştır. Söz konusu sorunları birliğin çözümlenebileceğine olan olumlu beklenti %53,0 olarak gözükmektedir.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Bu bağlamda sorunları çözüm üzerine yüksek düzeyde beklentinin sosyolojik karakterini, Rusya'nın bir imparatorluk olarak tarih sahnesine çıktığı 15. yy. sonlarından itibaren Kazakistan topraklarını da kapsayan doğu, batı ve güney ekseninde genişleyerek dünya kara hâkimiyetinin önemli kısmını ellerinde tutmuş olmasına ve egemenliğinin izlenimlerinin hala güçlü olduğuna bağlayabiliriz.

Bir toplumun stratejik zihniyeti, sorunların çözümü üzerine kurguları ve geleceğe yönelik beklentileri; sosyal, psikolojik ve tarihi birikimle örülür bir karakter sergilemektedir. Söz konusu birikim, oluştuğu sosyal hayat alanı üzerinde ortak bir bilinç ve o toplumun dünya üzerindeki bakış tarzını belirlemektedir. Bu bağlamda örneklem grubunun oluşturduğu zihniyet ile strateji arasındaki ilişki, mekân algılaması ve tarih bilincine dayalı zaman algılamasının kesiştiğini söyleyebiliriz. Daha açıkçası örneklem grubunun kendi coğrafi konumunu eksen edinen mekân algılaması ile kendi tarihi tecrübelerini eksen edinen zaman algılamalarını, yönelişlerini ve dış politika yapımını etkileyen zihniyet altyapısını oluşturmaktadırlar. Örneklem grubunca Avrasya birliğinin etkin üyesi olarak kabul gören Rusya'nın Soğuk Savaş sonrası dönemde yönlendirdiği yeni Avrasyacılık gibi akımlarda kendini tekrar siyasi bir kimlik olarak kabul görmesi ve sorunların çözümünde Rusya'yı merkeze yerleştirmektedir.

Tablo 15: Örneklem Grubuna Göre Avrasyacılık Düşüncesinin Kazakistan'a Öncelikli Katkısı

Avrasyacılık Düşüncesinin Kazakistan'a Öncelikli Katkısı	Sayı	%
Kazakistan'ın kalkınması için Ekonomik destek sağlama	90	49,2
Dış siyasi gelişmelerde Kazakistan'ın lehine sonuçlar oluşturma	21	11,5
Kazakistan'ın eğitim ve teknolojik alanda ilgili ülkelerle işbirliğini geliştirmek	49	26,8
Vizelerin kaldırılarak ilgili ülkelerle bütünleşmenin kolaylaştırılması	23	12,6
Toplam	183	100,0

Avrasyacılık düşüncesinin Kazakistan'a katkısı konusunda yapılan değerlendirmeler hem Avrasya birliğine olan güven hem de sorunları görebilme hatta çözüm konusunda beklenti düzeyi açısından değerlendirilebilir. Bilindiği gibi Kazakistan, Orta Asya ülkeleri içinde ekonomi ve dış politika açısından Rusya'ya ortaklık düzeyinde daha fazla bağımlı bir ülke olarak söylenebilir. Bu bağlamda söz konusu ekonomik bağımlılığın bir göstergesi olarak örneklem grubunun Avrasyacılık düşüncesinin Kazakistan'a öncelikli katkısı olarak ülkenin kalkınması için ekonomik destek sağlama (%49,2) yorumlaması anlamlı bir sonuç olarak görülebilir.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Aynı şekilde dış siyasi gelişmelerde Kazakistan'ın lehine sonuçlar oluşturma, Kazakistan'ın eğitim ve teknolojik alanda ilgili ülkelerle işbirliğini geliştirmek ve vizelerin kaldırılarak ilgili ülkelerle bütünleşmenin kolaylaştırılması talepleri de Avrasya birliğine dahil olmanın sonuçları olarak öngörülmektedir. Bu durumun tipik göstergesi, Kazakistan'ın Rusya ile 6740 km'lik uzun ve etnik açısından son derece geçişken ve kontrolsüz bir sınıra sahip olmasıdır. Aynı şekilde Kazakistan'ın bir yandan ekonomik ilişkilerde ve dış politikada Rusya'ya bağımlı ilişkileri korumak, diğer yandan ülkenin kendi çıkarları doğrultusunda dış politikasını yürütmek için Avrasya birliğini bir enstrüman olarak araç sallamaktadır. Yani "Avrasyacılık" söylemi, Kazakistan'ın, Rusya karşısındaki kaygılarını, giderme ya da dengeleme talebinin bir sonucu olarak görülebilir. Avrasyacılık düşüncesinin diğer bir ifadeyle Avrasya birliğinin Kazakistan en önemli katkısından biride, dış politikada Rusya'ya dengelemek yönünde güçlü bir eğilim oluşturmaktadır. Aynı şekilde Rusya'nın da Orta Asya politikasında Kazakistan'ın desteğinden yararlanma isteği birbiriyle örtüşmektedir.

Tablo 16: Örneklem Grubuna Göre Batı-Batı Medeniyeti Tanımı

Batı-Batı Medeniyeti Tanımı	Sayı	%
Amerika Birleşik devletleri –ABD-	24	13,1
Avrupa kıtası	19	10,4
Batı Avrupa uygarlık bölgesi -Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya ve Avusturya	70	38,3
Batı Avrupa uygarlık bölgesi ile Rusya Avrasyası arasındaki uzlaşmaz zıtlık	17	9,3
Bireysellik, materyalist ve sömürgeci zorbalık	14	7,7
Fikrim yok	39	21,3
Toplam	183	100,0

Klasik batıcılık, Rusya'da marjinal olarak kalan I. Petro'nun Rusya'yı büyük güç haline getirme amacıyla benimsediği dış politik söylemi ağır basan bir görüş olmaktadır. Ona göre Rusya "Avrupalılaşması" gereken bir toplum olarak düşünülmüştür. Atlantikçi veya reformcu olarak da adlandırılan **yeni batıcılık**, doksanlı yılların başında Rusya'nın yaşadığı geçiş sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Bu dönemde Moskova yönetimi, işbirliğine dayalı bir perspektiften Batı ve Uluslararası sistem ile ekonomik entegrasyon ve siyasal yakınlaşma üzerinde odaklanmıştır. Yönetim "batılılaşma" sürecinin Rusya'da pazar ekonomisine dayanan demokratik bir siyasal rejim kurulmasına katkıda bulunacağına inanmaktadır.

Örneklem grubu genel olarak batı kavramıyla Kuzey Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada'yı kastetmektedir. Ayrıca tarihsel süreçte İtalya ve İspanya gibi ülkelerde bu tanımın tabii parçaları durumundadır.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Batı kavramının içeriği adı geçen toplumların 16. yüzyıldan sonra geçirdiği zihni, siyasi, ekonomik vb. alanlarda görülen toplumsal değişim ve dönüşümle ortaya çıkmıştır. Her ne kadar batı denildiğinde bir coğrafya akla gelse de daha çok söz konusu coğrafyaya ait kültür, medeniyet, zihniyet ve yaşam biçimine atıfta bulunmaktadır.¹⁷ Batı-Batı medeniyeti, “gelişmiş bir toplum”, “demokrasi”, “modernleşme”, “teknoloji” gibi pozitif temalarla tanımlanabilen ve gözlemlenebilen bir durumdur. Batı ile ilgili en yoğun tartışmalar, onun bir medeniyet olarak “ciddiye alınmaya” ve anlaşılmaya çalışılması ile şekillenmiştir.

Çalışmada, Batı-Batı medeniyeti tanımı, hem coğrafi hem de kültürel bağlamda Tablo 17’de görüldüğü gibi sıralanmıştır.

Bunlar, “Amerika Birleşik devletleri - ABD” “Avrupa kıtası”, “Batı Avrupa uygarlık bölgesi Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya ve Avusturya”, “ Batı Avrupa Uygarlık bölgesi ile Rusya Avrasyası arasındaki uzlaşmaz zıtlık” ve “Bireysellik, materyalist ve sömürgeci zorbalık” olmak üzere beşli seçenekle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bunları sırasıyla açıklarsak şunları söyleyebiliriz.

-Batı denildiğinde egemen bir güç olan “Amerika Birleşik devletleri - ABD, tanımlaması ankete katılanların %13,1’inin benimsediği anlamda makul kabul edilebilir. Zira ABD’nin Rusya ile ilişkileri ve Doğu ülkelerine bakış açısı onun bir batı olarak bilinmesini kolaylaştırmaktadır.

-“Avrupa kıtası”, bağlamında yapılan Batı-Batı medeniyeti tanımı, %10,4 oranında kabul görmektedir. Bu değerlendirme göstermektedir ki tanımlama salt bir coğrafi paydaşlık olarak kabul görmektedir.

- Batı-batı medeniyetini Batı Avrupa uygarlık bölgesi Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya ve Avusturya”, olarak nitelendirenler ise en yüksek oranda (%38,3) görülmektedir. Söz konusu batı algısında ortaya çıkan sosyolojik alt yapı Rusya’nın Batı ile ilişkilerinde görülen gerilimi yansıtmaktadır. Batı denildiğinde hem Avrasya ülkelerinde hem de orta doğu ve Türkiye’de söz konusu ülkelerin zikredildiğini ve hatırlandığını söyleyebiliriz. Hatta bu hatırlamayı, Batı kültürüne karşı toptan bir reddedişi ifade etmeyip, daha çok seçici bir itirazı yansıttığını da gözden kaçırmamak gerekir. Dahası, Batı, “medeniyet” olarak algılandığı ölçüde, onun kültürel öğelerine karşı sempatik ve idealize edici bir yaklaşımın varlığı da dikkat çekmektedir.¹⁸

- Örneklem grubunca Batı-batı medeniyetini, “Batı Avrupa uygarlık bölgesi ile Rusya Avrasyası arasındaki uzlaşmaz zıtlık” (%9.3) tanımı, batı ve doğu arasında yapılan bir mukayese olarak görülebilir. Bu bağlamda batı medeniyeti doğu medeniyetinden farklı bir değerlendirmeye tabi tutulmamaktadır.

¹⁷ Mustafa Gündüz, Kültür ve Medeniyet Bağlamında Batı Merkezci Eğitim ve Eleştirisi, <http://www.academia.edu/>

¹⁸ Kudret BÜLBÜL-B. Berat ÖZİPEK-İbrahim KALIN, Aşk ile Nefret Arasında Türkiye’de Toplumun Batı Algısı, SETA Yayınları I, Şubat 2008, s.5

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Aynı şekilde "Bireysellik, materyalist ve sömürgeci zorbalık" (%7.7) tanımı da örneklem grubu tarafından batı medeniyetini ayırıcı bir özellik olarak değerlendirilmedi yadsınmış olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Tablo 17: Örneklem Grubuna Göre Rusya Tanımlaması

Örneklem Grubuna Göre Rusya Tanımlaması	Sayı	%
Batı medeniyetinden tamamen farklı özgün bir uygarlık	39	21,3
Bireyci, çatışmacı değil dayanışmacı ve toplumcu bir ülke.	28	15,3
Bir devletin değil fakat bir medeniyetin adı	8	4,4
Batı'dan soyutlanmış ve ulusal kimliğinin oluşumunda 'biz'i tesis eden bir doğu medeniyeti.	21	11,5
Emperyalist bir ülke	59	32,2
Hiçbiri	28	15,3
Toplam	183	100,0

Örneklem grubunun Rusya tanımlaması Batı-batı medeniyeti tanımlaması ile mukayese edildiğinde karmaşık ve çok yönlü gözükmetedir. Bunun tipik göstergesi, Rusya'ya yönelik değerlendirmelerin sırasıyla; "Emperyalist bir ülke", "Batı medeniyetinden tamamen farklı özgün bir uygarlık", " Emperyalist bir ülke", "Bireyci, çatışmacı değil dayanışmacı ve toplumcu bir ülke" olarak ifade edilmiş olmasıdır.

Örneklem grubunun Rusya tanımlamasında Rusya'yı "Batı medeniyetinden tamamen farklı özgün bir uygarlık" olarak nitelendirenlerin %21,3 oranı göz önüne alındığında yaklaşık %80 oranda Rusya'nın Batı-Batı Medeniyetine angaje olan bir yapı sergilediği kabul edilmiş olmaktadır. Bu bağlamda Rusya ile ilgili yapılan diğer tanımlamalar Batı-Batı Medeniyetine yönelik tanımlamalarla örtüşmektedir. Bu bağlamda Rusya'nın Batı-Batı Medeniyetine yaslanan duruşunu şöyle özetleyebiliriz.

Rusya'da Batılılaşma I. Petro ile başlamıştır. Rusya'da, batılılaşma sürecinde, devletten bağımsız durumda olan küçük toprak soyluların entelektüel bir alan oluşturabilmeleri, basın ve yayın hayatını hızlandırmış, bu grubun üniversitelere girişi bilim dünyasını canlandırmıştır. Daha sonra halktan kişilerin de içinde yer aldığı, Avrupalı entelektüellerden farklı konumdaki Rus İntelijansiyası çeşitli düşünce akımları yaratmıştır.¹⁹

¹⁹ Nihayet Arslan, Osmanlı ve Rus Toplumlarında Medeniyet Değişmesi: Bihruz'lar ve Oblomov'lar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 18, 1 (2011) s. 48-78

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Örneklem grubunun en yüksek oranda (%32.2) Rusya'yı "emperyalist ülke" olarak tanımlamasına temel olabilecek tipik örnek 1689'da tahta geçtikten sonra I. Petro'nun Rusya'yı "sıcak" denizlere çıkarmak amacıyla kurduduğu tersanelerde Venedik, Danimarka, İsveç ve Hollanda'dan ustalar getirtirmiş olmasıdır. Aynı şekilde I. Petro'nun 1697 yılında Rus devletinin elçilik heyeti içinde bir subay kimliği ile Avrupa seyahatine çıkması, bir yıl kadar bu seyahatte Avrupa devletlerinin yaşayış biçimi ve kurumları hakkındaki gözlem yapması ve bir işçi gibi tersanede çalışarak gemi yapımı işini bizzat öğrenmesi onun deniz/su ve batı hayranlığı üzerine odaklandığını göstermektedir. I. Petro, Avrupa'nın teknik gelişmesini, kıyafetini ve kültürünü ülkesinde yerleştirmiştir. Birçok teknik eser Batı dillerinden Rusça'ya çevrilmiştir. Rus asilzadelerinin Avrupa tarzı giyinmeleri ve yaşam biçimlerini değiştirmelerini teşvik eden I. Petro, Rus erkek ve kadınlarının bir arada bulunduğu toplantılar, eğlenceler düzenlenmesine ön ayak olmuş Avrupa tarzı bir sosyal hayat oluşturmuştur.²⁰ Batı-Batı medeniyeti ve Rusya tanımlamasında ortak payda olan Hristiyan medeniyeti gerçeği, örneklem grubu tarafından algılanmakta ve "biz" ve "öteki" üzerinden bir değerlendirmeye tabi tutulmaktadır.

Tablo 18: Örneklem Grubuna Göre Rusya ve batı-Batı Medeniyeti Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Rusya ve Batı-Batı medeniyeti Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	Sayı	%
Dostça	62	33,9
Düşmanca	43	23,5
Sıradan	32	17,5
Fikrim yok	46	25,1
Toplam	183	100,0

Rusya ve Batı-Batı medeniyeti arasındaki ilişkinin niteliğinin değerlendirilmesine örneklem grubunun bakış açısına geçmeden önce teorik durumu açıklamak gerekir. Bilindiği gibi Ruslar özellikle son iki yüzyıldır, Avrupa için bazen umut bazen bir tehdit olma özelliğini sürdürmektedir. Aynı ilişki Rus düşüncesinde Batının ifade ettiği karşıt anlamlar için de geçerli olmaktadır. Örneğin Rus "ruhu", bir yandan Rusları Avrupa'dan ayıran ve kendine özgü kılan özellikleri, bir yandan da Rusların öncülüğünde Avrupa'nın birliğini sağlamak şeklinde ortaya çıkan özgün karakteristik özellikler içermektedir.

Nihayet Arslan, Osmanlı ve Rus Toplumlarında Medeniyet Değişmesi: Bihruz'lar ve Oblomov'lar, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi, 18, 1 (2011) s. 48-78

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Rus Batıcılığının babası Belinski ile azılı “Batı düşmanı” Dostoyevski’yi aynı “Rus ruhu” motifi etrafında birleştirmek Rus düşüncesi açısından bir problem yaratmadığı gibi, her ikisinin Rusya’nın Avrupa’yı birleştirerek evrensel misyonunu yerine getireceğine inanmasında da bir gariplik görülmemelidir²¹. Bu bağlamda örneklem grubunun ifade ettiği gibi Batı ve Rusya arasındaki ilişkinin düşmanca olmadığını ifade edenlerin (%75.9) olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 19: Örneklem Grubunun Batı’nın Rusya’yı Yıkma İstemesi Görüşüne İnanma Düzeyi

Batı’nın Rusya’yı Yıkma İstemesi Görüşünün Bulunduğuna İnanma Düzeyi	Sayı	%
Evet	99	54,1
Hayır	84	45,9
Toplam	183	100,0

Hem birinci ve ikinci dünya savaşları hem sonraki periyotta gerçekleşen soğuk savaş dönemleri göz önüne alındığında Batının hedef ülkesinin Rusya olduğunu söyleyebiliriz. Bunun tipik göstergesi, “Rusya’nın biteceği yerin ABD’nin başladığı yer olarak tanımlanmasıdır. Rusya’nın Ukrayna’dan çok, ABD ile komşu olduğu ve politikalarını bu çerçevede şekillendirdiğini ya da şekillendirmek zorunda kalacağını söyleyebiliriz. ABD’nin Rusya politikalarına tepkisi yaptırımlar ve NATO’nun varlığı olarak düşünülebilir. Avrasya’ bağlamında ise Rusya “uluslar üstü” yapıda, Batıya alternatif oluşturabilen etkin ve güçlü bir devleti temsil etmektedir.²² Zira örneklem grubunun %54,1’i batının Rusya’yı yıkmak istediği fikrine itibar etmektedir.

Rusya ile ABD ve AB. ülkeleri arasındaki çatışmaya, Gürcistan üzerinde doğal gaz ve petrol boru hatlarının bulunması sebebiyle bu bölgede ABD ve Rusya’nın Gürcistan’ın Güney Osetya ve Abhazya bölgelerinde askeri bir üs kurmasını örnek gösterebiliriz. ABD ve Rusya arasında yaşanan bu çekişme ekonomik bir savaşa indirgense de ABD, Kafkas ülkeleri üzerindeki Rusya’nın etkisini azaltmayı ve bu ülkeleri batı kapitalist sistemiyle ekonomik - politik ve askeri olarak bütünleştirmeyi hedefleyerek Rusya ile çatışma zemini oluşturmaktadır. Bu durumun tipik göstergesi, Rusya ile ABD arasında Hazar bölgesi petrol ve doğal gazının batıya taşıyacak olan boru hatları güzergahları konusundaki çatışmanın yaşanmasıdır.

²¹ Güneş Ayas, Batı Uygarlığının Krizi ve Rus Ruhu (The Crisis of the Western Civilization and the Russian Spirit), SOSYOLOGCA, Sayı: 1, Şubat 2011, <http://www.academia.edu>, s. 1-28

²² Time, Andrey Kurkov, “Why Putin Won’t Hold Crimea”, 17 Mart 2014- The Economist, “The New World Order”, 22 Mart 2014

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

ABD, bazı Avrupa ülkelerini ve Türkiye'yi de yanına alarak, Rusya ve İran'ın devre dışı bırakılmasına, boru hattının Gürcistan ve Türkiye üzerinden oluşturulmasına, böylelikle Rusya'nın etkinliğini azaltılmasına yönelik bir strateji izlemektedir. Rusya Federasyonu ise enerji kaynaklarına sahip eski Sovyetler Birliği ülkelerini kontrol altında tutmak ve enerji boru hatları üzerinde tekel olmaya yönelik bir politika izlemektedir. Bu doğrultuda bazı Avrupa ülkelerini de kendi yanına çekerek ABD'ni yalnızlaştırmaya çalışmaktadır.

Tablo 20: Örneklem Grubunun Rusya'nın Avrasya Bölgesindeki Faaliyetlerini Akılcı ve Gerçekçi Bulma Düzeyi

Rusya'nın Avrasya Bölgesindeki Faaliyetlerini Akılcı ve Gerçekçi Bulma	Sayı	%
Evet	98	53,6
Hayır	85	46,4
Toplam	183	100,0

Sovyetler Birliği döneminde olduğu gibi Rusya Federasyonu için de Kafkaslar ve Orta Asya önemli bir jeopolitik bölgedir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Rusya Federasyonu'nun Orta Asya bölgesinde en çok önem verdiği ülke Kazakistan olmuştur. 1991 yılında tüm Kafkasya ve Orta Asya'yı saran bağımsızlık mücadeleleri Kazakistan'da da etkili olmuş ve Kazakistan Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan etmiştir. Yüzölçümü geniş olan Kazakistan hem yeraltı kaynakları bakımından Rusya'nın hem de batının ilgisini çeken bir ülke olmuş ve olmaya devam etmektedir. Bunu tipik göstergesi Kazakistan'ın Rusya ile 1992 yılında Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardımlaşma Anlaşması yapmasıdır. Kazakistan bu tarihten sonra dış politika ilişkilerinde her ülkeye eşit mesafede yaklaşımı benimseyen dış politikayı uygulamayı amaçlamıştır. Bu bağlamda örneklem grubunun hem özelde Kazakistan'da hem de diğer Avrasya bölgesinde gerçekleştirdiği faaliyetleri akılcı ve gerçekçi bulmasını çoğulcu bir görüş olarak değerlendirmek mümkündür. Zira Rusya'nın Avrasya bölgesindeki faaliyetlerini akılcı ve gerçekçi bulanlarla bulmayanlar arasındaki fark gerçekçi bulanlar lehine sadece yaklaşık %7 oranındadır. Bu oranlardan ulaşılabilecek çıkarım, Kazakistan'ın öncü olduğu Avrasya bölgesinde Rusya'nın etkinliğinin yadsınamayacak derecede etkili olduğudur. Şüphesiz Rusya Federasyonu bölgede etkinliğini arttırmak ve devam ettirmek amacıyla Kazakistan'a askeri ve enerji alanında işbirliği içindedir. Aynı şekilde Avrasya bölgesinin diğer unsurları olan Beyaz Rusya, Tacikistan, Kırgızistan ile birlikte genişletilen "Avrasya Ekonomik Topluluğu" sürecin önemli aşamaları olarak görülebilir.

Örneklem grubunun Rusya'nın Avrasya bölgesinde gerçekleştirdiği faaliyetleri akılcı ve gerçekçi bulma düzeyine ayrıca bölge dışı aktörlerin etkinliği açısından da değerlendirmek gerekir.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Zira SSCB'nin yıkılmasından sonra Rusya'nın Bölgede hâkimiyetinin eskisi kadar olmaması, ABD, Çin ve Batı Avrupa'nın Orta Asya'ya daha çok ilgi göstermesi ve bunun sonucunda da Ortaya Asya da bir güç mücadelesi ortamı oluşması her zamankinden daha farklı karakter içermektedir. Bu bağlamda da örneklem grubunun Rusya'nın Avrasya bölgesinde gerçekleştirdiği faaliyetleri akılcı ve gerçekçi bulmaları anlaşılır niteliktedir.

Tablo 21: Örneklem Grubunun Rusya'nın İslam Olgusuyla İlişisini Değerlendirme Düzeyi

Rusya'nın İslam Olgusuyla İlişisini Değerlendirme	Sayı	%
Dostça	72	39,3
Düşmanca	21	11,5
Sıradan	47	25,7
Fikrim yok	43	23,5
Toplam	183	100,0

Rusya'nın İslam olgusu ile ilişkisini değerlendirme açısından 1917 Ekim Devrimi'nin hemen ardından 3 Aralık 1917'de imzalanan "Rusya ve Doğu'daki Müslüman Emekçilerine Çağrı" bildirisi, Rusya içinde yaşayan Müslümanların ulusal ve dinsel kimliklerini tanıdıklarına dair bir kanıt niteliği taşımaktadır. Bu bildiri ile inançlar ve yerel her türlü kurum ve kuruluşlar özgür olarak değerlendirilip, bütün bu olguların güvence altına alınacağı bildirilmiştir. Fakat daha sonraki süreçte Sovyet yönetimi milletler politikasında Çarlık Döneminden kalma "böl ve yönet" metodunu kullanmaya başlamışlardır.²³ Aslında Braker Hans'ın da belirttiği gibi Sovyet politikasındaki en önemli süreç, milli azınlıklar ve din gibi iki güçlü olgunun Sovyet coğrafyasında birbirinden izole edilerek tanımlanamayacağı ve de ayrı kıstaslar içinde değerlendirilemeyeceği gerçeği olmuştur. Böyle bir oluşum sürecinde Sovyet Rusya'sını daha iyi anlamak için Lenin ve politikalarının çok daha iyi anlaşılması ve tanımlanması gerekir.

Sovyet rejimi İslam dinini sadece dinsel değerleri ön planda tutan bir din olmaktan ziyade, siyaset ve adalet olgularını da kapsayan bir olgu içinde değerlendirerek, din üzerinde kurgulanan politikaları iki aşamada uygulama alanına girdirmişti. Bu politika dâhilinde uygulanan ilk aşama, katı bir biçimde dinsizliği hedef alırken, ikinci aşama ise Müslüman azınlıkların benliklerini ifade eden "ulusal iradenin" ve "ulusal bilincin"²⁴ yok edilmesi olarak belirlenmişti.

²³Benningse Alexandre, Chantal Quequejay, Sultan Galiyev ve Sovyet Müslümanları, Çev: Nezh Uzel, Elips Kitap, Ankara 2005, s. 218.

²⁴Andican A. Ahat, Osmanlı'dan Günümüze Türkiye ve Orta Asya, Doğan Kitap, İstanbul 2009, s. 452.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Aslında İslam'ı Müslümanların hayatından tamamen çıkarmak, Sovyet Cemiyetinden kovmak ve Müslümanlardan dinsiz insanlar yaratmak Sovyet Rusya'nın resmî devlet politikası olmuştur.²⁵ Sovyet Rusya'nın İslam üzerine uyguladıkları söz konusu politikalar başarıya ulaşamamıştır. Adeb Khalid'in belirttiğine göre; İslam, Sovyet döneminde inanç ve ritüelleri bağlamında hem formel hem de enformel alanda devam ettirilmiştir.

Sovyetler Birliği'nin İslam'ı yok etme politikalarından bir diğerini ise 1928 yılında başlayan süreç oluşturmuştur. Bu süreç dâhilinde on binlerce cami yıkılmış ve birçok din adamı öldürülmüştür.²⁶ Benningsen, Sovyet Rusya'nın İslam dinini yok etmek için bütün camileri ortadan kaldırarak bir yöntem izlediğinden bahsetmektedir. Bu yok etme faaliyetlerini Türkmenistan ve Kuzey Kafkasyadaki Çeçen-İngush Cumhuriyeti olmak üzere iki temel bölgede gerçekleştirmiştir. Çeçen-İngush Cumhuriyeti'nde Çeçen halkın isyan edip 1943 yılında Sibiry'a sürgün edilmesinden sonra burada tek bir cami kalmamıştır.²⁷

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmada, Avrasyacılık batıcılık düşüncesine alternatif Rusya federasyonunu eski SSCB topraklarına geri dönebilme kurgusu üzerine geliştirilmiş bir girişim olarak ve düşünce akımı olarak kabul edilmiştir. Çalışmada Avrasyacılık düşüncesinin/ideolojisinin Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinde nasıl algılandığı araştırılıp açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesinin Avrasyacılık tartışmalarında bilgi ve düşünce düzeyi, 'Avrasyacılık' tartışmalarını dikkatinizi çekiyor mu" sorusu ile başlatılmıştır.

Örneklem grubunun "Avrasyacılık" tartışmalarını yaklaşık %80 civarında dikkate değer bulması çalışmanın sonuçları ve konunu anlamlılığı açısından önemli görülmüştür. Bu bağlamda elde edilen verileri şöyle sıralayabiliriz.

a. Örneklem grubunun Avrasya'yı coğrafi bağlamda "Atlantik Okyanusu'ndan Pasifik'e uzanan Avrupa ve Asya kıtalarının neredeyse tamamının varlık karakteri olarak görenler %46,4 olmuştur. Aynı şekilde Avrasyacılık, %23,0 oranla "asırlar boyu ortaya çıkan bir uygarlık sentezi bağlamında" değerlendirilmiştir. Bu çerçevede yaklaşık %70 civarında Avrasya coğrafi ve kültürel olarak belirli bir yere konularak anlamlı hale getirilmiştir.

²⁵ Baymirza Hayit, *Sovyetlerde Türklüğün ve İslam'ın Bazı Meseleleri*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2000, s. 73.

²⁶ S.Enders Wimbush; *Sovyet Orta Asyası'nda Soysuzlaştırma Politikası*, Çev: Dr Yasin Ceylan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Asya – Afrika Araştırmaları Grubu Yayın No:34, Ankara 1984, s. 4.

²⁷ 21Alexandre Benningsen; *İslam in Soviet Union General Presentation*, Middle East Technical University Asian African Research Group No: 27, Ankara 1985, s. 9

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

b. Kazakistan'ın bir Avrasya ülkesi olarak algılanması; Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği bağlamında %62.8 oranda gözükmektedir. Örneklem grubunun Kazakistan'ı söz konusu oranda Avrasya bölgesinde görmesi Kazakistan'ın Avrasya içindeki mevcut rolünün yadsınamayacak düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Zira Kazakistan, Bölgede Rusya dışarıda tutulursa Avrasyacılık konusunda oldukça hevesli gözükürken ülkeler arasında yer almaktadır.

c. Örneklem grubuna göre Avrasya bölgesinde etkin olan ülkeler, Rusya (%54,6), Kazakistan (%21,9), Türkiye (%19,7) ve Özbekistan (%3,8) olarak sıralanmıştır. Söz konusu sıralama, Avrasyacılık tartışmalarında rasyonel bir temel oluşturmaktadır. Örneğin, "Avrasya Birliğinin" başkentinin Kazakistan-Astana'da olması, Avrasya Ekonomik Komisyonu'nun merkezinin ise Moskova'da olması Avrasyacılık algısını rasyonalite eden bir durum olarak değerlendirilebilir. Örneklem grubuna göre Avrasya bölgesinde model olarak sunulan ülkelerin, Rusya (%48,1), Türkiye (%24,0), Kazakistan (%20,8) ve Özbekistan (%7,1) olarak sıralanması konunun rasyonel bir temele oturtulduğunu göstermesi açısından önemlidir.

d. Avrasya ülkelerinin içinde bulunduğu temel sorunlar ekonomik geri kalmışlık, siyasi olaylar/konular ve batının tehdidi olarak görülmektedir.

e. Avrasyacı yaklaşımın üye ülkelerin siyasi, ekonomik ve etnik-dini sorunlarını çözebileceğini kabul etme düzeyi %53,0 olarak gözükmektedir. Bu bağlamda sorunları çözüm üzerine yüksek düzeyde beklentinin sosyolojik karakterini, Rusya'nın bir imparatorluk olarak hala güçlü olduğuna bağlayabiliriz. Söz konusu birikim, oluşturduğu sosyal hayat alanı üzerinde ortak bir bilinç ve o toplumun dünya üzerindeki bakış tarzını belirlemektedir. Bu bağlamda örneklem grubunun oluşturduğu zihniyet ile strateji arasındaki ilişki, mekân algılaması ve tarih bilincine dayalı zaman algılamasının kesiştiğini söyleyebiliriz. Daha açıkçası örneklem grubunun kendi coğrafi konumunu eksen edinen mekân algılaması ile kendi tarihi tecrübelerini eksen edinen zaman algılamalarını, yönelişlerini ve dış politika yapımını etkileyen zihniyet altyapısını oluşturmaktadırlar. Örneklem grubunca Avrasya birliğinin etkin üyesi olarak kabul gören Rusya'nın Soğuk Savaş sonrası dönemde yönlendirdiği yeni Avrasyacılık gibi akımlarda kendini tekrar siyasi bir kimlik olarak kabul görmesi sorunların çözümünde Rusya'yı merkeze yerleştirmektedir.

f. Avrasyacılık düşüncesinin Kazakistan'a katkısı konusunda yapılan değerlendirmeler hem Avrasya birliğine olan güven hem de sorunları görebilme hatta çözüm konusunda beklenti düzeyi açısından değerlendirilebilir. Örneklem grubu genel olarak batı kavramıyla Kuzey Avrupa ülkeleri, ABD ve Kanada'yı kastetmektedir.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

Ayrıca tarihsel süreçte İtalya ve İspanya gibi ülkelerde bu tanımın tabii parçaları durumundadır. Her ne kadar batı denildiğinde bir Coğrafya akla gelse de daha çok söz konusu Coğrafya'ya ait kültür, medeniyet, zihniyet ve yaşam biçimine atıfta bulunmaktadır.

g. Batı-Batı Medeniyetini Batı Avrupa uygarlık bölgesi Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya ve Avusturya", olarak nitelendirenler en yüksek oranda (%38,3) görülmektedir. Söz konusu batı algısında ortaya çıkan sosyolojik alt yapı Rusya'nın Batı ile ilişkilerinde görülen gerilimi yansıtmaktadır. Batı denildiğinde hem Avrasya ülkelerinde hem de orta doğu ve Türkiye'de söz konusu ülkelerin zikredildiğini ve hatırlandığını söyleyebiliriz. Hatta bu hatırlamayı, Batı kültürüne karşı toptan bir reddedişi ifade etmeyip, daha çok seçici bir itirazı yansıttığını da gözden kaçırmamak gerekir. Dahası, Batı, "medeniyet" olarak algılandığı ölçüde, onun kültürel öğelerine karşı sempatik ve idealize edici bir yaklaşımın varlığı da dikkat çekmektedir.

h. Örneklem grubunun Rusya tanımlaması Batı-batı medeniyeti tanımlaması ile mukayese edildiğinde karmaşık ve çok yönlü gözükmektedir. Bunun tipik göstergesi, Rusya'ya yönelik değerlendirmelerin sırasıyla; "Emperyalist bir ülke", "Batı medeniyetinden tamamen farklı özgün bir uygarlık", "Bireyci, çatışmacı değil dayanışmacı ve toplumcu bir ülke" olarak ifade edilmiş olmasıdır.

i. Hem birinci ve ikinci dünya savaşları hem sonraki periyotta gerçekleşen soğuk savaş dönemleri göz önüne alındığında Batının hedef ülkesinin Rusya olduğunu söyleyebiliriz. Bunun tipik göstergesi, "Rusya'nın biteceği yerin ABD'nin başladığı yer olarak tanımlanmasıdır. Rusya'nın Ukrayna'dan çok, ABD ile komşu olduğu ve politikalarını bu çerçevede şekillendirdiğini ya da şekillendirmek zorunda kalacağını söyleyebiliriz. Avrasya bağlamında Rusya "uluslar üstü" yapıda, Batıya alternatif oluşturabilen etkin ve güçlü bir devleti temsil etmektedir. Zira örneklem grubunun %54,1'i batının Rusya'yı yıkmak istediği fikrine itibar etmektedir.

k. Sovyet rejimi İslam dinini sadece dinsel değerleri ön planda tutan bir din olmaktan ziyade, siyaset ve adalet olgularını da kapsayan bir olgu içinde değerlendirerek, din üzerinde kurgulanan politikaları iki aşamada uygulama alanına girdirmişti. Bu politika dâhilinde uygulanan ilk aşama, katı bir biçimde dinsizliği hedef alırken, ikinci aşama ise Müslüman azınlıkların benliklerini ifade eden "ulusal iradenin" ve "ulusal bilincin"²⁸ yok edilmesi olarak belirlenmişti.

Bibliyografya

²⁸ Andican A. Ahat, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye ve Orta Asya**, Doğan Kitap, İstanbul 2009, s. 452.

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

1. Kudret BÜLBÜL-B. Berat ÖZİPEK-İbrahim KALIN, Aşk ile Nefret Arasında Türkiye’de Toplumun Batı Algısı, SETA Yayınları I, Ankara, Şubat 2008
2. Fuad Hilalov, “Yeni Avrasyacılık ve Rusya”, Turgut Özal Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Kongresi II e-kitap.-
<http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1427/file/fuadhilalov.pdf> s. 462 (E.T. 30.12.2012).
3. Alaeddin Yalçınkaya, Dugin’in Türk Cumhuriyetleri Konusundaki Önerileri Ne kadar Uygulandı? II. Uluslararası sosyal Bilimler Kongresi
4. M. S. Meyer, “Avrasyacılık Tarihinden”, *Diyalog Avrasya*, S. 2, (Yaz, 2000)
5. İhsan Çomak, “Rusya’da Bir Milli İdeoloji Arayışı: Avrasyacılık”, *Rusya Stratejik Araştırmaları I Dergisi*, İstanbul, Tasam yayınları, 2006
6. Alexander Rahr, “Rus Dış Politikasında ‘Atlantikçilere’ Karşı ‘Avrasyacılar’”, *Uygarlığın Yeni Yolu Avrasya*, Çev. Eralp Yalçın , Der. Erol Göka-Murat Yılmaz, İstanbul, Kızılelma Yayıncılık, 1998
7. Vügar İmanov, *Avrasyacılık: Rusya’nın Kimlik Arayışı*, İstanbul, Küre Yayınları, 2008
8. Alaeddin Yalçınkaya, Dugin’in Türk Cumhuriyetleri Konusundaki Önerileri Ne kadar Uygulandı? II. Uluslararası sosyal Bilimler Kongresi
9. Anar Somuncuoğlu, Bağımsız Kazakistan: Gök Bayrağın Altında 20 Yıl, 21. YÜZYIL Kasım ’11, Sayı: 35
10. <http://www.iaea.org/PRIS/WorldStatistics/NuclearElectricityGeneration.aspx>,28.01.2014
11. Mustafa Gündüz, Kültür ve Medeniyet Bağlamında Batı Merkezci Eğitim ve Eleştirisi, <http://www.academia.edu/>
12. Nihayet Arslan, Osmanlı ve Rus Toplumlarında Medeniyet Değişmesi: Bihruz’lar ve Oblomov’lar, *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 18, 1 (2011)

AVRASYACILIK TARTIŞMALARI

Uluslararası Hoca Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi Örneği

13. Güneş Ayas, Batı Uygarlığının Krizi ve Rus Ruhu (The Crisis of the Western Civilization and the Russian Spirit), SOSYOLOGCA, Sayı: 1, Şubat 2011, <http://www.academia.edu>
14. Benningsen Alexandre, Chantal Quequejay, Sultan Galiyev ve Sovyet Müslümanları, Çev: Nezih Uzel, Elips Kitap, Ankara 2005
15. Andican A. Ahat, Osmanlı'dan Günümüze Türkiye ve Orta Asya, Doğan Kitap, İstanbul 2009
16. Baymirza Hayit, Sovyetlerde Türklüğün ve İslam'ın Bazı Meseleleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul 2000
17. S.Enders Wimbush; Sovyet Orta Asyası'nda Soysuzlaştırma Politikası, Çev: Dr Yasin Ceylan, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Asya – Afrika Araştırmaları Grubu Yayın No:34,Ankara1984
18. Alexandre Benningsen; İslam in Soviet Union General Presentation, Middle East Technical University Asian African Research Group No: 27, Ankara 1985